

Protocol

-sociale veiligheid-

Inhoud

Inleiding	3
1. KC de Pleiaden & De Vreedzame school	4
2. De pedagogische visie van de Vreedzame school.....	5
2.1 De grondwet	
2.2 Groepsregels	
2.3 Conflictoplossing	
2.4 Mediatoren	
3. Plagen & pesten.....	8
3.1 De uitgangspunten	
3.2 Plagen, pesten, conflict	
3.3 De preventieve aanpak	
3.4 De curatieve aanpak (Oplossingsgerichte Aanpak)	
4.4.1 Oplossingsgerichte Pestaanpak (OPA)	
3.5 Als de preventieve en curatieve aanpak onvoldoende is	
3.5.1 Herstelgesprekken	
3.5.2 Schorsing en/of verwijdering	
3.6 Hulp bieden aan...	
3.6.1 Hulp aan het gepeste kind	
3.6.2 Hulp aan het pestende kind	
3.6.3 Hulp aan de zwijgende middengroep en meelopers	
3.6.4 Hulp aan de ouders	
3.7 Stroomschema bij pestgedrag	
4. Digitaal pesten	16
4.1 Onze afspraken	
5. Melden van pesten	17
6. Grensoverschrijdend gedrag	17
6.1 Stappenplan grensoverschrijdend gedrag	
6.2 Stroomschema bij grensoverschrijdend gedrag	
7. Interventies in de groep	20
7.1 De preventieve aanpak	
7.2 De curatieve aanpak	
8. Interventies individuele leerling	21
8.1 Preventieniveau 2	
8.1.1 Interventies Preventieniveau 2	
8.2 Preventieniveau 3	
9. Rollen en ondersteuning	23

Inleiding

Uit onderzoek blijkt dat problemen bij jongeren veel minder voorkomen wanneer ze opgroeien in een omgeving met sociale verbondenheid: een omgeving waarin zij zich welkom, gerespecteerd en niet gediscrimineerd voelen, waarin ze merken dat er positieve verwachtingen over hen bestaan en waarin ze ondervinden dat ze 'ertoe doen'.

Natuurlijk zijn er in een omgeving waar kinderen in verkeren regels nodig, maar de sleutel voor een positief klimaat ligt meer in het samen creëren van een cultuur, dan in het bedenken van allerlei regels en codes waar kinderen zich aan dienen te houden. Kinderen moeten het gevoel hebben verantwoordelijk te zijn voor die cultuur, moeten de boodschap krijgen dat ze erbij horen, en dat ze nodig zijn.

Om een sociaal veilig klimaat te creëren, maakt Kindcentrum De Pleiaden gebruik van Vreedzaam, een compleet programma voor basisscholen voor sociale competenties en democratisch burgerschap. Tevens kunnen we gebruik maken van interventies en programma's op individueel, klassikaal en schoolniveau, mocht dit nodig zijn. Ook betreft de school ouders en omgeving bij de aanpak.

Grensoverschrijdend gedrag, zoals pesten, houdt meestal niet op bij het verlaten van het schoolplein. Het kan zich voortzetten op weg naar huis, bij de sportvereniging, op internet en social media. Pesten is een maatschappelijk probleem. Samenwerking van alle betrokken partijen is dan ook noodzakelijk.

Maatregelen moeten zich niet alleen richten op de leerling die grensoverschrijdend gedrag vertoont, maar ook op de schoolomgeving, thuisomgeving en op leeftijdsgenoten.

Kindcentrum de Pleiaden richt zich vooral op het creëren en borgen van een fijn schoolklimaat, waarin één ieder zich prettig en veilig voelt.

1. Kindcentrum de Pleiaden & Vreedzaam

Vreedzaam is een compleet programma voor basisscholen voor sociale competentie en democratisch burgerschap. Het beschouwt de klas en de school als een leefgemeenschap, waarin kinderen zich gehoord en gezien voelen, een stem krijgen, en waarin kinderen leren om samen beslissingen te nemen en conflicten op te lossen. Kinderen voelen zich verantwoordelijk voor elkaar en voor de gemeenschap, en staan open voor de verschillen tussen mensen.

Pesten lijkt vaker voor te komen in een weinig gestructureerde omgeving en in een omgeving waar leerlingen onvoldoende voelen wat de sociale norm is. Duidelijke regels in de klas en in de school zijn dus van belang. Bij ons op school hebben we een **grondwet**: een set **basisregels** die vervolgens uitgewerkt kunnen worden in concrete verwachtingen ten aanzien van het gedrag.

Die regels komen voort uit onze pedagogische doelstellingen (de belangrijkste waarden) van de school. Vreedzaam biedt hiervoor een expliciet pedagogisch kader. Zoals eerder vermeld, is het streven met het programma Vreedzaam dat leerlingen:

- Op een democratische manier gezamenlijk besluiten kunnen nemen;
- Conflicten constructief kunnen oplossen;
- Zich zorgzaam en verantwoordelijk opstellen ten aanzien van de gemeenschap;
- Openstaan voor verschillen tussen mensen.

Deze doelen zijn terug te vinden in de thema's van de lesblokken.

1. We horen bij elkaar
2. We lossen conflicten zelf op
3. We hebben oor voor elkaar
4. We hebben hart voor elkaar
5. We dragen allemaal een steentje bij
6. We zijn allemaal anders.

We horen bij elkaar

We lossen conflicten zelf op

We hebben oor voor elkaar

We hebben hart voor elkaar

We dragen allemaal een steentje bij

We zijn allemaal anders

2. De pedagogische visie van Vreedzaam.

Vreedzaam wil kinderen opvoeden tot verantwoordelijke en actieve leden van de gemeenschap. Daartoe beschouwen we de klas en school als oefenplaats. Kinderen leren dat zij deel uitmaken van de gemeenschap die de klas en school vormt en leren daar een bijdrage aan te leveren. Ze leren oor en oog te hebben voor een ander en zich verantwoordelijk te voelen voor het algemeen belang: initiatiefrijk, zorgzaam en betrokken.

Uitgangspunten

- Het constructief oplossen van conflicten met behulp van mediatie;
- Het creëren van een positieve sociale en morele norm;
- Het bevorderen van sociale verbondenheid en gemeenschapszin.

2.1 De grondwet

Als school willen we helder zijn in de sociale normen die voor de hele school gelden. Dit noemen we ook wel 'de grondwet' van de school.

De grondwet van de school biedt duidelijkheid naar kinderen, ouders en personeel. Het geeft ook richting aan de regie op gedrag in de school. Gedrag dat helpt (helpend gedrag) en hoort bij een regel uit de grondwet stimuleren we. Gedrag dat er haaks op staat corrigeren we. De grondwet helpt naast de pijlers van Vreedzaam bij het realiseren van een positieve pedagogische cultuur in de school.

Pesten lijkt vaker voor te komen in een weinig gestructureerde omgeving en in een omgeving waar leerlingen onvoldoende voelen wat de sociale norm is. Duidelijke regels in de klas en in de school zijn dus van belang. Bij ons op school hebben we een **grondwet**: een set **basisregels** die vervolgens uitgewerkt kunnen worden in concrete verwachtingen ten aanzien van het gedrag.

Die regels komen voort uit onze pedagogische doelstellingen (de belangrijkste waarden) van de school. Vreedzaam biedt hiervoor een expliciet pedagogisch kader. Zoals eerder vermeld, is het streven met het programma van Vreedzaam dat leerlingen:

- Op een democratische manier gezamenlijk besluiten kunnen nemen;
- Conflicten constructief kunnen oplossen;
- Zich zorgzaam en verantwoordelijk opstellen ten aanzien van de gemeenschap;
- Openstaan voor verschillen tussen mensen.

Deze doelen zijn terug te vinden in de thema's van de lesblokken:

- ✓ We horen bij elkaar
- ✓ We lossen conflicten zelf op
- ✓ We hebben oor voor elkaar
- ✓ We hebben hart voor elkaar
- ✓ We dragen allemaal een steentje bij
- ✓ We zijn allemaal anders.

Onze grondwet:

2.2 Groepsregels

Deze grondwet vormen een soort 'kapstok' waaraan de **groepsregels** worden 'opgehangen'. In de lessen van Vreedzaam wordt samen met de leerlingen gesproken over de grondwet, de eigen groepsregels en de omgangsafspraken die elke klas met elkaar wil maken om ervoor te zorgen dat het voor iedereen in de klas prettig en veilig is. De Grondwet is door volwassenen opgesteld, de leerlingen maken samen (omgangs-)afspraken. Aan het begin van het jaar, tijdens blok 1, maakt iedere leerkracht in zijn of haar groep bekend welke groepsregels er gelden in de klas. Daarbij wordt de link gelegd met de grondwet op schoolniveau, zodat kinderen begrijpen dat de groepsregels afgeleid zijn van de grondwet. 'De grondwet geldt voor de hele school en dit zijn de regels van de groep!' Vervolgens wordt in elke groep samen met de leerlingen omgangsafspraken gemaakt en op een afsprakenposter vastgelegd: 'Zo willen we het in onze groep'. Deze poster hangt is zichtbaar in iedere groep.

:

Zo willen wij het in onze groep!

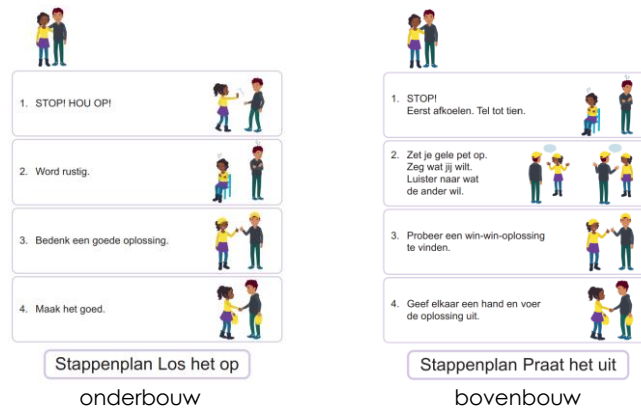
Voorbeeld van groepsregels

2.3 Conflictoplossing

Dit is een centraal thema binnen Vreedzaam en zo ook binnen Kindcentrum de Pleiaden. In een situatie waar mensen of kinderen bij elkaar zijn, zullen er altijd conflicten zijn. Het is zinvol om te leren hoe je kunt voorkomen dat er conflicten kunnen ontstaan én we leren ook hoe een conflict kan ontaarden in een ruzie en hoe je dit kunt voorkomen.

De kinderen leren te kijken naar een constructieve oplossing. Daarbij is de rol van de leerlingen cruciaal. Zij leren, naast de vaardigheden om conflicten constructief op te lossen, ook de verantwoordelijkheid dragen om dat zelfstandig, zonder hulp van volwassenen, te doen. Voor hun eigen conflicten, maar ook voor conflicten van anderen.

Alle leerlingen leren te bemiddelen bij de conflicten van klasgenoten. Ter ondersteuning gebruiken ze daar een stappenplan voor.

2.4 Mediatoren

Mediatie is een belangrijk onderdeel van Vreedzaam. Mediatie is bemiddeling bij conflicten. Alle leerlingen leren wat mediatie is en leren zelf de verantwoordelijkheid te nemen voor het oplossen van een conflict. Kinderen leren dat ze zelf verantwoordelijkheid hebben voor het klimaat op school. Daarnaast worden elk jaar leerlingen van groep 7 en 8 opgeleid tot mediator. Zij hebben gesolliciteerd naar deze taak. Deze mediators worden ingezet bij conflicten in de groepen 3 t/m 8. Zij kunnen ingeschakeld worden voor het helpen oplossen van conflicten.

3. Plagen & pesten

3.1 De uitgangspunten

1. Als pesten en pestgedrag plaatsvindt, ervaren we dat als een probleem op onze school, zowel voor de leerkrachten als de ouders, de kinderen, de gepeste kinderen, de pesters en de 'zwijgende' groep kinderen.
2. De school heeft een inspanningsverplichting om pestgedrag te voorkomen en aan te pakken door het scheppen van een veilig pedagogisch klimaat, waarbinnen pesten als ongewenst gedrag wordt ervaren en in het geheel niet wordt geaccepteerd.
3. Leerkrachten en toezichthouders van de overblijf (wij spreken van leerkracht) moeten tijdig ingrijpen en alert zijn op pestgedrag in algemene zin. Als pestgedrag optreedt, moeten leerkracht duidelijk stelling nemen en actie ondernemen tegen dit gedrag. De verantwoordelijkheid blijft te allen tijde liggen bij de leerkracht.
4. Wanneer pesten, ondanks alle inspanningen weer optreedt, voert de school de uitgewerkte protocollaire procedure uit.
5. Dit pestprotocol wordt door de schoolleiding, het hele team en de M.R. onderschreven en aan alle ouders ter inzage aangeboden.

Pesten vindt overal plaats. Helaas behoort pesten tot gedrag dat door alle tijden en overal op de wereld is terug te vinden.

Wij spreken van pesten als er sprake is van:

- Herhaaldelijke en langdurige blootstelling aan negatief gedrag/agressie van één of meerdere leerlingen;
- Verschil in macht tussen pester en gepeste.

We maken onderscheid tussen plagen en pesten.

Plagen	Pesten
Niet structureel tegen dezelfde leerling	Structureel tegen dezelfde leerling
Machtsongelijkheid niet duidelijk aanwezig	Machtsongelijkheid duidelijk aanwezig
Elkaar aan het lachen maken	Elkaar fysiek/metaal pijn willen doen
Per ongeluk, spontaan	Weloverwogen
Positieve intentie	Negatieve intentie
Enmalig	Herhaaldelijk/langdurig

3.2 Plagen, pesten, conflict

We leren leerlingen ook het onderscheid te maken in pesten, plagen en het hebben van een conflict.

Een **conflict** is een verschil van mening of van belang. Soms ontardt een conflict in een ruzie, als er sprake is van fysiek of verbaal geweld.

Plagen kan vaak leiden tot een conflict (A wil dat B ophoudt en B vindt het leuk om er nog even mee door te gaan).

Pesten is van een andere orde. De machtsongelijkheid en de structurele gerichtheid op één persoon maakt het onvergelykbaar met plagen. Pesten is weloverwogen en proactief, gebeurt niet per ongeluk of spontaan en ook niet als gevolg van uitlokking.

3.3 De preventieve aanpak

In de school

Pesten wordt gevoed in een cultuur die gekenmerkt wordt door competitie en individualisme. Met de methode Vreedzaam willen we tegengewicht bieden.

Vreedzaam helpt de klas en school een positieve gemeenschap te zijn, waarin een expliciete sociale en morele norm zorgt dat we oog hebben voor elkaar, dat we rekening houden met elkaar en dat we allemaal de verantwoordelijkheid dragen voor de gemeenschap beginnend bij onze school.

Vreedzaam wordt aangeboden in alle groepen, ook in de peutergroepen. In dit programma wordt o.a. ingegaan op de spanning tussen het recht hebben om jezelf te zijn, maar ook de plicht om ervoor te zorgen dat ieder ander dat recht ook heeft.

In de groep

In de lessen wordt er expliciet ingegaan op pesten, plagen en wat dan te doen. Zorg voor elkaar staat centraal, met als doel een klimaat waarin sprake is van verbinding, eerder dan concurrentie of competitie. Een inclusief groepsklimaat, waarin niemand wordt buitengesloten. Op die manier proberen we met elkaar ongewenst gedrag zoals pesten te voorkomen. Als er toch gepest wordt, grijpen we snel in. We zijn attent op plaagsituaties in en rond de school. Plagen speelt zich soms af op de grens van het aanvaardbare en kan makkelijk overgaan in ruzie of zelfs pesten.

Als plagen serieus wordt, ondersteunen we de geplaagde leerling om het plagen te laten stoppen en spreken we de plager aan op zijn gedrag. Maar ook wordt er besproken hoe je als geplaagde moet reageren als je wilt dat het stopt (wat zeg je, welke gezichtsuitdrukking heb je?).

Monitoren

Jaarlijks nemen we de wettelijk verplichte veiligheidsmonitor af, een instrument dat inzicht geeft in de beleving van de sociale veiligheid van de leerlingen. Wij gebruiken hiervoor de WMK-vragenlijst (Werken Met Kwaliteit).

3.4 De curatieve aanpak (Oplossingsgerichte Pestaanpak)

Er zal af en toe een peestsituatie kunnen voorkomen. In dat geval is het uiteraard zaak om eerst na te gaan of er aan de preventieve kant nog wel voldoende kwalitatief wordt uitgevoerd.

- ✓ Hoe is de veiligheid in de groep?
- ✓ Is iedereen gericht op het elkaar helpen en ondersteunen?
- ✓ Zijn er subgroepen?
- ✓ Worden de leiders juist gevraagd zich verantwoordelijk te maken voor positieve taken en verantwoordelijkheden?

Met de groep wordt in de lessen besproken hoe leerlingen elkaar kunnen helpen. Met name - populaire leerlingen kunnen belangrijk zijn als 'verdedigers'.

Als er meer nodig is, hanteren wij een aanpak van pesten die goed past bij de uitgangspunten van Vreedzaam: de oplossingsgerichte Pestaanpak (OPA).

3.4.1 Oplossingsgerichte Pestaanpak (OPA)

Deze aanpak is ontleend van de No Blame aanpak. De No Blame aanpak is proefondervindelijk zeer effectief gebleken. De aanpak bestaat uit een aantal achtereenvolgende gesprekken tussen een leerkracht (of IB-er) en leerlingen.

Eerst met de gepeste leerling alleen. Vervolgens met een zorgvuldig, met de gepeste leerling, samengestelde groep leerlingen, inclusief de pester(s). Dit is de groep die voor verandering en steun gaat zorgen.

Belangrijke elementen van de aanpak zijn: geen schuld, verwijten of straf, aanmoedigen van empathie, iedereen verantwoordelijk maken, positief en oplossingsgericht en de pester krijgt de kans om zijn/haar gedrag te veranderen.

In deze aanpak worden meestal de volgende stappen onderscheiden:

1. Gesprek met het gepeste kind

De leerkracht (of IB-er) praat met het gepeste kind over de situatie, vraagt of hij/zij hulp wil en stelt met hem/haar een steungroep samen. De steungroep is een gemengde groep van zo'n 5-8 medeleerlingen, waaronder leerlingen die genoemd worden als mogelijke helpers, maar ook de pester(s), meeloper(s) of buitenstaander(s). In deze fase worden ouders v/d betrokkenen ook op de hoogte gehouden.

2. Gesprek met de steungroep

Hierbij is het gepeste kind niet aanwezig. In dit gesprek wordt de steungroep uitgenodigd om de gepeste medeleerling te gaan helpen. Er wordt gevraagd naar ideeën en voorstellen hoe dit te gaan doen. Dit alles met als doel dat het pesten moet stoppen. In deze fase worden ouders v/d betrokkenen ook op de hoogte gehouden.

3. Tweede gesprek met het gepeste kind

Na ongeveer een week bespreekt de leerkracht (of IB-er) met de gepeste hoe het nu gaat. In deze fase worden ouders v/d betrokkenen ook op de hoogte gehouden.

4. Tweede gesprek met de steungroep

Na ongeveer een week is er ook nog een gesprek met de steungroep, waarin ieder lid de gelegenheid krijgt om te praten over wat hij of zij heeft gedaan. In deze fase worden ouders v/d betrokkenen ook op de hoogte gehouden.

Soms moet deze cyclus nog één of meerdere keren worden herhaald om ervoor te zorgen dat het patroon wordt doorbroken en blijvend verandert.

Zoals bovenstaand staat beschreven worden de gesprekken door de leerkracht of IB-er gevoerd, maar de pestcoördinator zou hier ook voor ingeschakeld kunnen worden.

Belangrijk:

- Incidenten worden vermeld in Parnassys;
- Ouders worden op de hoogte gesteld;
- De pestcoördinator wordt op de hoogte gebracht, wanneer er geen verandering merkbaar is;
- De directeur wordt op de hoogte gebracht, wanneer er geen verandering merkbaar is;
- Sprake van letsel? De leerkracht vult een incidentenregistratie in op Parnassys.

3.5 Als de preventieve en curatieve aanpak onvoldoende is

De hiervoor beschreven Oplossingsgerichte Pestaanpak is niet altijd mogelijk, voldoende of geeft geen resultaat: de pester stelt zijn/haar gedrag niet bij. Soms zijn pestsituaties zo ernstig, dat er iets anders moet gebeuren. Of soms wil de gepeste leerling niet meewerken of valt hij/zij in herhaling en komt de grens van het toelaatbare in de school/klas in het vizier.

Ter bescherming van de gepeste leerling, kunnen we, als alle pogingen (inclusief externe hulpverlening én een laatste waarschuwing) geen resultaat hebben gehad, overgaan tot schorsing of verwijdering. Een dergelijke oplossing is natuurlijk geen oplossing van het probleem. Vaak blijven kinderen elkaar ontmoeten in de buurt of op een sportclub. Het onopgeloste probleem krijgt dan mogelijk een vervelend vervolg buiten de school.

Om die reden geven we, voordat de fase van schorsing en/of verwijdering ingaat, aan de betrokkenen een laatste kans om de situatie te herstellen. Uiteraard worden de verzorger(s) van de betrokkenen op de hoogte gehouden en/of betrokken in het gesprek.

Mocht er tot schorsing worden overgegaan, dan zal dit eerst overlegd worden met het bestuur van IJmare. Het schoolbestuur is eindverantwoordelijk voor de procedure bij schorsing en

verwijdering. Het besluit om een leerling te schorsen/verwijderen wordt, namens het schoolbestuur IJmare, door de schoolleider van het cluster waar de betreffende school onder valt. (Schorsing en verwijdering - IJmare)

3.5.1 Herstelgesprekken

We gebruiken hierbij de vorm van herstelgesprekken. De betrokken partijen komen bij elkaar met als doel om de schade te herstellen. Het gaat dan niet alleen om het herstel van de (materiële en/of emotionele) schade, maar vooral ook om het herstel van de relatie tussen de pester en de gepeste. Een voorwaarde voor een dergelijk herstelgesprek is uiteraard dat de pester verantwoordelijkheid wil nemen voor het aangedane leed, het aanhoren van het verhaal van het gepeste kind over de zware gevolgen van het pesten en dat zij bereid zijn excuses te maken.

De basisvragen die centraal staan bij herstelgesprekken zijn:

- Wat is er gebeurd?
- Wat dacht je op dat moment en hoe denk je er nu over?
- Wie is er door het gebeurde beschadigd/benadeeld en hoe?
- Wat is er nodig om te herstellen wat er is gebeurd?
- Wat leren we hierover voor de toekomst?

3.5.2 Schorsing en/of verwijdering

Als de veiligheid van leerlingen, leerkrachten, ander personeel of ouders in het geding is, is optreden geboden. Daarbij hoeft het niet alleen te gaan om de fysieke veiligheid, maar het kan ook de sociale- en emotionele veiligheid betreffen. Als er een noodzaak is om stevig op te treden, dan hanteren we onderstaand protocol dat voor alle betrokkenen helder aangeeft welke stappen worden gezet als er sprake is van een extreme situatie.

Leerlingen die het gevoel van veiligheid van anderen schade toebrengen door hun houding of gedrag (slaan, vechten, bedreigen, schelden, e.d.) waardoor medeleerlingen en/of leerkrachten zich onveilig voelen én ervoor kiezen zich niet aan de schoolregels te houden en op die manier hun verbinding met de groep te verbreken:

1. Deze leerling wordt voor een deel van de dag, onder toezicht, op een time-out plek geplaatst. Dit kan zijn bij een andere groep, directie of IB.
2. De ouders worden hiervan op de hoogte gesteld d.m.v. een gesprek of via een bericht. De leerkracht (en eventueel pestcoördinator) bespreekt met de leerling hoe ervoor gezorgd kan worden dat het gewenste gedrag wel wordt vertoond. Er wordt eventueel een plan van aanpak gemaakt.
3. De leerling mag het de volgende dag in de eigen groep laten zien dat het zich wel aan de school- en klassenregels kan houden. Verschillende vormen van hulp kunnen hiervoor worden ingezet.

Als een dergelijke situatie zich herhaaldelijk voordoet, volgt er een gesprek tussen school en ouders. Hierin wordt nagegaan welke extra begeleiding en afspraken nodig zijn. Tevens worden de ouders op de hoogte gesteld van een vervolgprocedure als het gedrag niet tijdig in positieve zin verandert. Als zich – na dit gesprek – toch weer een vergelijkbare situatie voordoet, worden de ouders opgebeld en gevraagd hun kind te komen halen of de volgende

dag thuis te houden. Ook dan mag het kind de dag erna weer in de groep terugkeren. De afdeling leerplicht van de gemeente en het schoolbestuur worden op de hoogte gesteld, aangezien het hier een schorsing van een dag betreft. Alleen de directie kan het besluit nemen tot schorsing en dit wordt vastgelegd in een brief.

In geval van herhaling kan de school overgaan tot schorsing van meerdere dagen. In dat geval wordt de afdeling leerplicht van de gemeente bij het vervolgtraject betrokken. Ouders hebben het recht om binnen vijf werkdagen bij het schoolbestuur bezwaar te maken tegen de schorsing.

Tevens zal de directeur de bovenschoolse preventiemedewerker juridische en sociale zaken op de hoogte brengen. In overleg zal er een plan van aanpak worden opgesteld, zodat het kind weer kan aansluiten bij de groep of i.i.g. onderwijs kan krijgen.

3.6 Hulp bieden aan...

- Het gepeste kind
- Het pestende kind
- De zwijgende middengroep en de meelopers
- De ouders

3.6.1 Hulp aan het gepeste kind

De begeleiding van het gepeste kind is van groot belang. Het kind is eenzaam en slachtoffer en heeft recht op professionele zorg vanuit de school. Naast het voorkomen van nieuwe ongewenste ervaringen staat het verwerken van ervaringen centraal.

De Oplossingsgerichte Pestaanpak (OPA), zie paragraaf 3.4.1, start hier al mee.

Aanvullend op deze aanpak:

- Gesprekken met, bij voorkeur, de leerkracht van het kind. De pestcoördinator (en evt. IB-er) kunnen hierbij betrokken worden;
- Gesprekken naast incidentele moment ook op vaste momenten inplannen;
- Verslaggeving in Parnassys;
- Schriftelijke verwerking door het kind. Het kind krijgt de beschikking over een verwerkingschriftje dat op elk gekozen moment door het kind kan worden ingevuld. Dit is een vertrouwelijk instrument van kind en leerkracht. Het kind krijgt op die manier de gelegenheid de traumatische ervaringen van zich af te schrijven of tekenen. Ondersteunend kan zijn een 'check-in, check-out' formulier.

	Check in - Check out Aftekenen door: _____ Doel voor vandaag: _____ punten (max)		
Naam leerling: _____	Datum: _____		
Doel	8.30 uur – ochtendpauze	ochtendpauze – lunch	lunch – 14.15 uur
	0 1 2	0 1 2	0 1 2
	0 1 2	0 1 2	0 1 2
	0 1 2	0 1 2	0 1 2
Totaal voor vandaag: _____ punten			
Handtekening leerkracht: _____			
Handtekening ouders: _____			
			Legenda 0= Nee 1= Beetje... 2=Ja!

3.6.2 Hulp aan het pestende kind.

De pestende kinderen hebben in ons pedagogisch stelsel ook recht op hulp. Zij zijn niet in staat om op een normale wijze met anderen om te gaan en hebben daar onze professionele hulp bij nodig. Naast dat het pestende kind is opgenomen in de steungroep (Oplossingsgerichte Aanpak), bestaat vervolghulp ook uit andere activiteiten:

- Een gesprek waarin wordt aangegeven welk gedrag niet geaccepteerd wordt op onze school. Dit gesprek wordt gevoerd als een slecht nieuws gesprek;
- Er wordt een vervolgspraak gemaakt, ongeacht de ontwikkelingen. Tevens wordt er gesproken op de sancties die genomen moeten worden als het gedrag aanhoudt;
- Ouders worden ook op de hoogte gebracht van het pestgedrag;
- Ouders worden op de hoogte gehouden van afspraken en evt. betrokken in gesprekken;
- Pestgedrag wordt binnen het team van de school gemeld, zodat al het personeel alert kan reageren;
- Alle gesprekken worden schriftelijk vastgelegd en in Parnassys geplaatst;
- Als het pestgedrag aanhoudt, roept de school hulp in van gespecialiseerde personen;
- Er komt een plan van aanpak als het pestgedrag aanhoudt.

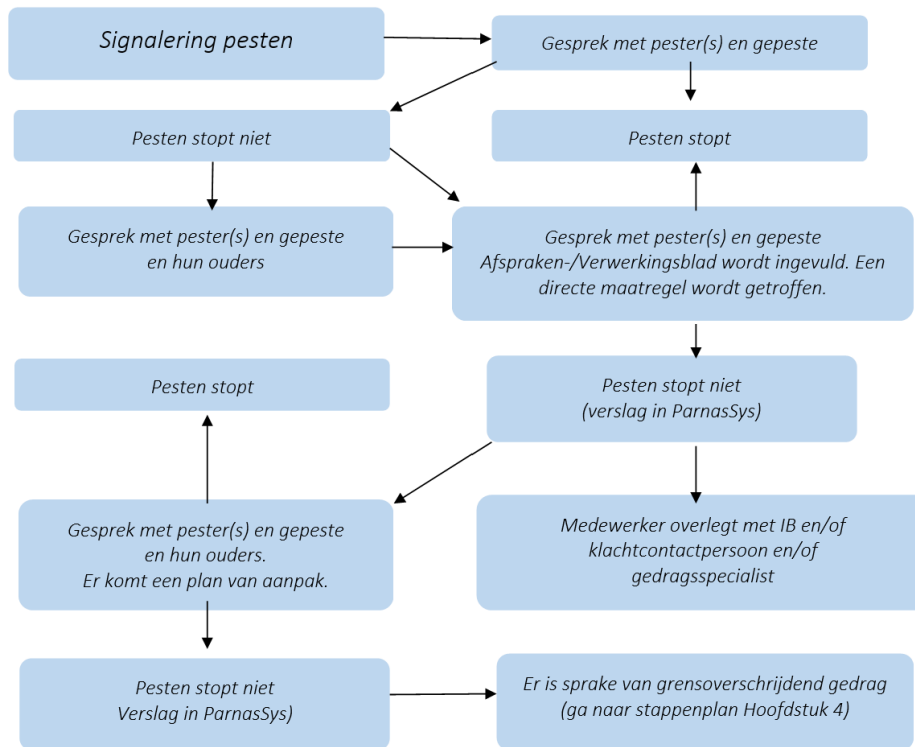
3.6.3 Hulp aan de zwijgende middengroep en de meelopers

De zwijgende middengroep is van cruciaal belang in de aanpak van het probleem. Een deel van deze groep zal ingezet worden tijdens de OPA (Oplossingsgerichte Aanpak). Maar de groep is vaak groter. Als deze groep eenmaal in beweging is gebracht, hebben de kinderen die pesten veel minder te vertellen. Deze middengroep is eenvoudig te mobiliseren. Het is dus zaak om het pestgedrag bespreekbaar te maken. Het is belangrijk dat erop wordt toegezien dat deze groep het opneemt voor het gepeste kind en het pestende kind sociaal corrigeert.

3.6.4 Hulp aan de ouders

Voor de ouders van het gepeste kind is het van belang dat de school ernst maakt met de aanpak van het pesten. Met de ouders van het gepeste kind zal overleg zijn over de aanpak en de begeleiding van hun kind. De ouders van de pestende kinderen moeten absoluut op de hoogte worden gebracht van niet alleen het gedrag van hun kind, maar ook van de gevolgen, het plan van aanpak. Zij hebben er recht op te weten dat hun kind in sociaal opzicht zorgwekkend gedrag vertoont, dat dringend verbetering behoeft. Het is belangrijk dat ouders ook worden gestimuleerd om het thuis bespreekbaar te maken.

3.7 Stroomschema bij pestgedrag

Bron: Gedragsprotocol IJmare

4. Digitaal pesten

Digitaal pesten, online pesten of cyberpesten is een nieuwe vorm van pesten, maar de basis van de aanpak is hetzelfde als bij 'klassiek' pesten. Wat je in het 'echte leven' niet mag, mag je online ook niet. Dat online communiceren anders verloopt dan offline communiceren en risico's met zich meebrengt, daarvan zijn kinderen zich, zeker op de basisschool, nog niet altijd bewust. Daarom vinden wij het belangrijk om kinderen leren om te gaan met sociale media en dat we kinderen opvoeden tot 'digitaal' burger.

4.1 Onze afspraken

- ✓ We hebben duidelijke afspraken gemaakt over digitaal pesten én over online communiceren (zie het protocol mobiele telefonie.);
- ✓ Vanaf het moment dat mobieltjes een rol gaan spelen in de groep, gaat de leerkracht met de groep in gesprek over de manier waarop ze hiermee om kunnen gaan;
- ✓ Ouders worden ingelicht, zodat ze het thuis ook bespreekbaar kunnen maken en tevens op de hoogte zijn van het standpunt van Kindcentrum De Pleiaden;
- ✓ Problemen op dit gebied worden direct aangegrepen om het bespreekbaar te maken in de groep;
- ✓ We stimuleren leerlingen om incidenten van digitaal pesten te melden bij de leerkracht. Er zal tijd genomen worden om hierover te praten. Afhankelijk van wat de betrokken leerling hierin aangeeft én afhankelijk van onze inschatting of dit in de groep besproken kan worden, maken we het bespreekbaar in de groep in de groep. Tevens worden (betrokken) ouders op de hoogte gebracht om ze zo mee te nemen in het proces;
- ✓ Eventueel zal de keuze gemaakt worden om een instantie voorlichting te laten geven (bijv. bureau HALT).

5. Melden van pesten

1. Leerkracht
2. Directeur & IB-er
3. Pestcoördinator
4. Vertrouwenspersoon KC de Pleiaden
5. Vertrouwenspersoon IJmare

Indien een leerling een pestprobleem niet aan de leerkracht durft te vertellen, kan het kind naar een ander contactpersoon van de school gaan. Als ouders op de hoogte zijn gebracht door hun kind, hopen wij dat de eerste stap wel naar de leerkracht is. Mocht dit gevoelig liggen, dan kan er alsnog contact worden gezocht met één van de andere contactpersonen. Deze contactpersoon koppelt het probleem vervolgens terug naar de direct betrokkenen; de eigen leerkracht en de directeur van de school.

Wanneer de leerkracht zelf het idee heeft dat er sprake is van pesten, zal de leerkracht een algemeen probleem aan de orde stellen om langs die weg bij het probleem in de klas te komen.

6. Grensoverschrijdend gedrag

Onder grensoverschrijdend gedrag wordt verstaan: "elke vorm van bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard die de ene persoon ten opzichte van de andere persoon actief of passief opdringt, waardoor ernstige schade wordt of dreigt te worden toegebracht aan die persoon in de vorm van fysiek letsel of psychische stoornissen".

In gewoon Nederlands, het gaat bij grensoverschrijdend gedrag om situaties waarin iemand geestelijk- of lichamelijk schade wordt toegebracht of in zijn ontwikkelingsmogelijkheden wordt geblokkeerd.

Grensoverschrijdend gedrag kan onderverdeeld worden in:

- Lichamelijk geweld en verwaarlozing (fysieke agressie, zoals: slaan, schoppen, krabben, bijten, of weinig voeding, aandacht of verzorging);
- Geestelijk geweld en verwaarlozing (verbale agressie, zoals: dreigen, schreeuwen, schelden, pesten, stelselmatig negeren, etc.);
- Seksuele mishandeling (seksuele intimidatie, verbaal en/of fysiek, aanranding en verkrachting);
- Vernieling van eigendommen van een ander en/of het zonder toestemming betreden van de binnen- en buitenruimten van de school.

Of grensoverschrijdend gedrag regelmatig of incidenteel plaatsvindt, het is in alle gevallen ontoelaatbaar. De vraag of iets wel of geen grensoverschrijdend gedrag is, kan alleen door het slachtoffer worden beantwoord. Als het slachtoffer iets als grensoverschrijdend heeft ervaren, dan moet het ook als grensoverschrijdend gedrag worden aangepakt.

In het geval van grensoverschrijdend gedrag wordt ALTIJD een incidentenregistratieformulier in Parnassys ingevuld.

6.1 Stappenplan grensoverschrijdend gedrag

Stap 1: Vermoeden

Inschatten van de situatie. Probeer vanaf het eerste moment van constateren vast te leggen wat voor grensoverschrijdend gedrag wordt geconstateerd.

- *Wat is er gebeurd?*
- *Wanneer is het gebeurd?*
- *Wie waren erbij?*
- *Wat is de ernst van het grensoverschrijdende gedrag?*
- *Houd het op de feiten*
- *Trek geen conclusies*

Plaats een verslag hiervan in Parnassys.

Stap 2: Bespreekbaar maken

Spreek indien mogelijk meteen na constatering het kind en de ouder aan. Voer dit gesprek, eventueel in aanwezigheid van de IB-er, leerkracht (en evt. directeur). Stel een plan van aanpak op en probeer o.a. door middel van gesprekken ervoor te zorgen dat het gedrag van de leerling verbeterd.

Plaats een verslag hiervan in Parnassys.

Mocht het nodig zijn, dan zullen de ouders van evt. betrokkenen/slachtoffers worden ingelicht, met daaraan gekoppeld een vervolgesprek op school mocht dit nodig zijn.

Stap 3: Overleg

Bij onvoldoende verbetering van het gedrag of als het een ernstigere vorm van grensoverschrijdend gedrag betreft, schakel dan zo snel mogelijk de directeur en/of vertrouwenspersoon van de school in. Win bij hen advies/hulp in.

Houd hierbij rekening met de meldcode en de klachtenprocedure (rondom schorsing en verwijdering).

Noteer dit contact/overleg met de advisering en evt. vervolgstappen in Parnassys.

Stap 4: Plan van aanpak

Aan de hand van de vastgelegde feiten, het gesprek met de betrokkene(n) én het advies van de interne- en/of externe contact-/vertrouwenspersoon, kan bepaald worden of andere partijen ingeschakeld moeten worden, zoals Jeugdzorg, CJG, een hulpverleningsinstantie, de politie of de klachtencommissie.

Stap 5: Handelen

Doorverwijzen of melden. Afhankelijk van de situatie wordt doorverwezen naar hulpverleningsinstantie, politie of de klachtencommissie.

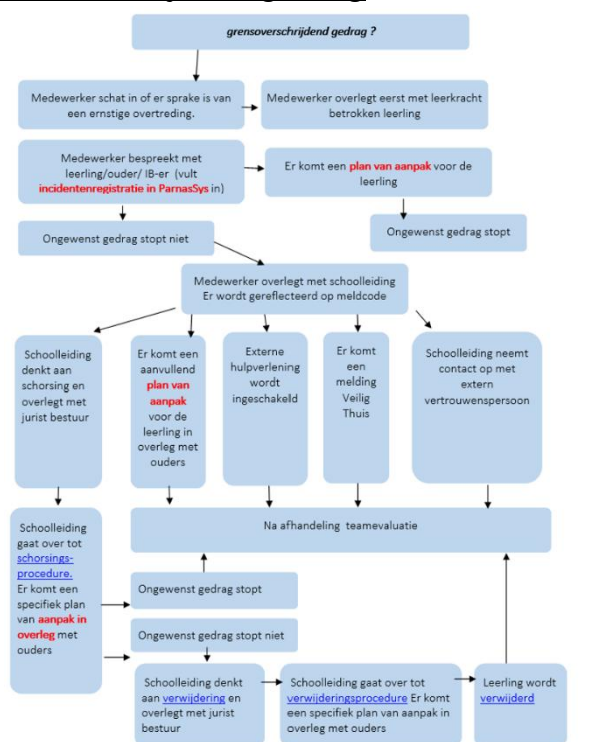
Stap 6: Evalueren

Allereerst moet het hele proces geëvalueerd worden met alle betrokkenen.

Het team op de hoogte brengen van wat er is gebeurd. Het grensoverschrijdende gedrag en de daarna genomen stappen bespreken in het team, zodat ze op de hoogte zijn, maar er ook van kunnen leren.

Ook ouders en verzorgers zullen worden geïnformeerd over het grensoverschrijdende gedrag en tot welke maatregelen het heeft geleid.

Stroomschema bij grensoverschrijdend gedrag

Bron: Gedragsprotocol Utopia

7. Interventies in de groep

Pestgedrag en/of grensoverschrijdend gedrag kan ook van invloed zijn op de groep. Je kunt preventief of curatieve interventies inzetten, zowel op individueel als op groepsniveau.

7.1 Preventieve aanpak

Gouden- en zilveren weken

- o Forming
- o Norming
- o Storming
- o Performing
- o Adjourning

De basis valt onder de interventies van Kees van Overveld. Deze interventies worden **preventief** ingezet tijdens de gouden en zilveren weken (start en halverwege schooljaar).

Hij beschrijft de verschillende fases van groepsvorming, waarmee je het groepsgedrag kunt beïnvloeden. In bijlage 2 vind je een volledige beschrijving van de fases van groepsvorming en de inzet van de gouden en zilveren weken zoals wij dat hebben georganiseerd op de KC de Pleiaden.

7.2 De Curatieve aanpak

De ringaanpak – Barry Redeker

De ringaanpak is te gebruiken als middel in groepen die zich negatief hebben ontwikkeld. Het is dus meer een curatieve aanpak voor een negatieve groep en geen preventieve aanpak. Bepaalde onderdelen uit het boek zijn wel te gebruiken als handvat om ook negatieve processen te voorkómen.

Tegelijkertijd is het wel van belang om – als het nodig is - tijdig in het schooljaar met de ringaanpak te beginnen. Om het schooljaar op een goede manier af te sluiten, moeten de stappen 7 en 8 ook afgemaakt kunnen worden.

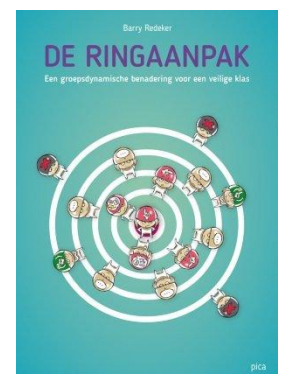
Preventief werken aan groepsdynamiek heeft uiteraard de voorkeur, maar als een groep eenmaal zich negatief heeft ontwikkeld, kan de ringaanpak een effectief middel zijn om het groepsproces weer in de goede richting om te buigen.

Het boek is bedoeld voor leerkrachten, intern begeleiders en ambulante begeleiders. De ringaanpak is in opzet praktisch. De effectiviteit laat zich met name in de midden- en bovenbouw van de basisschool zien. Dat heeft vooral te maken met het ontwikkelingspsychologische proces waarbij de gerichtheid op de ander toeneemt.

De ringaanpak gaat uit van een groep als een systemisch geheel waarin de groepsleden bepaalde rollen hebben die met elkaar een patroon vormen. Door dit patroon voor de groepen zelf inzichtelijk te maken en een beroep te doen op ieders verantwoordelijkheid, wordt het negatieve proces omgebogen.

De samenhangende aanpak heeft in verschillende groepen tot een positief resultaat geleid. Begeleiding en ondersteuning van de leerkracht door een intern of extern begeleider is wel gewenst.

Middels een stappenplan wordt er gewerkt naar een veilige groep.

8 Interventies individuele leerling

Van Overveld beschrijft meerdere interventies voor individuele leerlingen.

De keuze van de interventie wordt bepaald door meerdere factoren.

Dit leidt dan tot een interventie op *preventieniveau 2 of 3* (zie tabel)

	Preventieniveau 2	Preventieniveau 3
Duur	De problemen zijn er sinds kort (enkele dagen/weken).	De problemen spelen al langere tijd (maanden).
Frequentie	De problemen doen zich niet al te vaak voor. Er zit geen continuïteit in het vertonen van het gedrag. Desalniettemin is het gedrag storend.	Er is een aanhoudende reeks van storende gedragsuitingen.
Intensiteit	De intensiteit van de problemen is over het algemeen laag. Een enkele keer is er sprake van escalatie van gedrag.	De problemen zijn intens en gaan gepaard met veel emotie bij de leerling en de omgeving.
Situatie	Het probleemgedrag wordt meestal in één situatie getoond (bijvoorbeeld op de gang, tijdens de rekenles).	De problemen komen in meerdere situaties voor.
Stapelning	Het probleemgedrag is beperkt in omvang.	Er is sprake van stapeling van verschillende soorten probleemgedrag.
Gevolgen	De hinder voor de leerling en/of omgeving is beperkt.	De hinder voor de leraar en de klasgenoten is groot. De leerling kan zelf ook onder het probleemgedrag lijden.
Prognose	De verwachting is dat de problemen lichte ondersteuning behoeven.	De verwachting is dat de problemen intensieve ondersteuning behoeven.

8.1 Preventieniveau 2

Op dit niveau kiezen we voor een kortdurende, intensieve aanpak, waarbij we ons richten op risicofactoren en beschermende factoren in de omgeving van het kind. Deze fase bestaat uit de volgende stappen:

1. Dossieronderzoek

Gegevens uit het leerlingvolgsysteem

- Heeft het leren het gedrag beïnvloedt?
- Zien we een trend in het leren?
- Presteert het kind al langere tijd onder de norm?

2. Belemmerende en stimulerende factoren

Onderzoek naar factoren die nog meer een rol kunnen spelen.

- **Het kind zelf:** niet/wel snel boos, rustig, ADHD, wel/geen schuldgevoel
Is er sprake van externaliserend of internaliserend gedrag?
- **Het gezin:** aandachtstekort, financiële zorgen, is in staat tot bieden van begeleiding, in staat tot verzorging, sprake van een veilige thuissituatie, huiselijk geweld, ...
- **De leeftijdsgroep:** sociale groep, drukke groep, afwijzing, buitensluiting, ...
- **De school:** te klein lokaal, teveel prikkels, onoverzichtelijk, ordelijk, rustig gebouw, ...
- **De buurt:** veel/weinig speelruimte, nieuwbouw, veel criminaliteit, ...

3. Gesprekken voeren met leerlingen en ouders

Onderzoek wat er mogelijk is en wat de effecten van de acties kunnen zijn.

Afspraken maken en vastleggen.

4. Gedragsmetingen

Per dagdeel.

Frequenties van het gedrag meten.

Duur van het gedrag meten.

8.1.1 Interventies op preventieniveau 2

Er zijn meerdere interventies mogelijk waarbij het belangrijk is dat ze continu beschikbaar en snel toepasbaar moeten zijn. Bovendien moeten deze interventies de minimale tijd vragen waarbinnen de vereiste vaardigheden snel aangeleerd kunnen worden en weinig aanpassingen van de school vragen. De keuze wordt bepaald door de aard van het probleem.

Interventies preventieniveau 2:

- ✓ Check-in en Check-out (CICO)
- ✓ Impulscontrole
- ✓ Specifiek preventieprogramma voor sociaal-emotioneel leren
- ✓ emotieaanpak
- ✓ GGGGG-aanpak
- ✓ Oplossingsgerichte aanpak
- ✓ Gedragscontract
- ✓ De Eerste Stap

8.2 Preventieniveau 3

Op dit niveau wordt planmatig gewerkt aan gedragsverandering m.b.v. de interventies van preventieniveau 2. Het gaat dan om kinderen bij wie de interventies van preventieniveau 2 weinig of niet hebben gewerkt. Belangrijk is om in kaart te brengen welke interventies er al zijn ingezet en of ze goed zijn uitgevoerd. Pas als dat gedaan is, kan er op preventieniveau 3 extra ondersteuning geboden worden.

De interventie moet dan opnieuw worden ingezet, maar nu intensiever en langduriger. Het kan ook wenselijk zijn om een specialist in te schakelen.

De focus van de leerkracht moet komen te liggen op:

1. Ondersteuningsbehoefte bij handelingsverlegenheid
2. Sociale inclusie
3. Ontregelend gedrag
4. Kennis van strategieën
5. Kennis van stoornis(sen)

9 Rollen en ondersteuning

Als er behoefte is aan het indienen van een klacht, dan zijn er meerdere personen tot wie men kan wenden:

Rol	Verantwoordelijkheid	Op onze school is dat
Coördinator pesten	-Gesprekpartner bij ondersteuningsbehoefte leerkrachten en ouders -monitoring veiligheidsbeleving	Alexandra Wester
Vertrouwenspersoon	-Tussenpersoon die kan adviseren bij klachtenprocedures, voor zowel ouders als medewerkers	Eva Bastiaanse
Schoolleider/directeur	-Eindverantwoordelijke Veiligheid en Pesten -Bewaakt afhandeling procedures	Marjolein Floris Marjolein Floris
Preventiemedewerker	-Signaleren onveilige situaties -Adviserend t.a.v. fysieke veiligheid	Marjolein Floris i.s.m. Alexandra Wester
College van bestuur (IJmare)	-Ondersteunend en adviserend bij procedures	Iwan Basoski
Bovenschoolse preventiemedewerker Sociale zaken (IJmare)	-Monitoring sociale veiligheid	
Bovenschoolse preventiemedewerker juridische zaken (IJmare)	-Procedurebewaking bij schorsing en verwijdering	Kan-Wah Hau

Klachtenregeling

Overal waar gewerkt wordt, zijn wel eens misverstanden en worden af en toe fouten gemaakt. Dat is op onze school niet anders. Bent u het ergens niet over eens of heeft u een klacht, dan kunt u dit altijd aan de leerkracht melden en/of de directie van de school. Samen zoeken we dan naar een goede oplossing. Komen we er niet uit, dan bespreken we wie er ingeschakeld moet worden om het probleem op te lossen.

IJmare hanteert een klachtenregeling. Deze ligt ter inzage op school voor alle betrokkenen. Deze klachtenregeling is ook te vinden op: www.ijmare.nl

Een klacht over iemand die betrokken is bij de school kan ook worden ingediend bij het Bestuur (info@ijmare.nl) of bij een onafhankelijke landelijke klachtencommissie. Zowel ouders en leerlingen als personeelsleden kunnen een klacht voorleggen aan de LKC. U kunt uiteraard ook eerst telefonisch contact met ons Bestuur opnemen (023-5201580). Ons schoolbestuur is aangesloten bij de Landelijke Klachtencommissie Onderwijs (LKC). De commissie onderzoekt de ingediende klacht en brengt advies uit aan het bevoegd gezag over de gegrondheid van de klacht. De commissie kan in haar advies een aanbeveling doen over de door het bevoegd gezag te nemen maatregelen. Op de website www.onderwijsgeschillen.nl vindt u meer informatie over onder meer de relevante regelgeving, de te doorlopen procedure bij de behandeling van klachten en de samenstelling van de commissie.

Onderwijsgeschillen biedt ook mediation aan voordat er een officiële klacht bij de LKC wordt ingediend. U kunt dan tot een oplossing voor een (dreigend) conflict komen met behulp van een mediator van Onderwijsgeschillen en zo een formele procedure voorkomen. Om te bespreken of mediation tot de mogelijkheden behoort kunt u contact opnemen met de mediationdesk van onderwijsgeschillen. U kunt de mediatondesk bereiken via telefoonnummer 030-2809590 of e-mail mediation@onderwijsgeschillen.nl.

De LKC is te bereiken bij Onderwijsgeschillen, Zwarte Woud 2 Utrecht, telefoon 030-2809590. U kunt ook een e-mail sturen naar info@onderwijsgeschillen.nl.

Expertgroep Vreedzaam

Alexandra Wester   alexandra.wester@ijmare.nl

Vertrouwenspersoon KC de Pleiaden

Eva Bastiaanse   eva.bastiaanse@ijmare.nl

Directeur KC de Pleiaden

Marjolein Floris   marjolein.floris@ijmare.nl

Vertrouwenspersonen IJmare

Paul Platt   paulplatthaarlem@gmail.com

Winnie Korremans   w.j.korremans@planet.nl